

ПРОГРАМ
ЗАШТИТЕ И РАЗВОЈА
СПЕЦИЈАЛНОГ РЕЗЕРВАТА ПРИРОДЕ
"ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА"
ЗА ПЕРИОД ОД 2006. ДО 2010. ГОДИНЕ
(резиме)

СТАТУС ЈЕЛАШНИЧКЕ КЛИСУРЕ

На основу дефинисаних предлога Завода за заштиту природе Србије и члана 43 став 2 Закона о заштити животне средине ("Службени гласник РС" бр. 66/91, 83/92, 53/93, 67/93, 48/94 и 53/95), Влада Републике Србије је донела Уредбу о заштити *Специјалног резервата природе "ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА"* ("Службени гласник РС" бр. 9/95).

ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА се ставља под заштиту као природно добро од изузетног значаја и сврстава се у I КАТЕГОРИЈУ ради очувања станишта природних реткости, ендемореликтних врста **Српске и Наталијине рамондије** (*Ramonda serbica Pancic, Ramonda nathaliae, Pancic*), као и 39 мезијских, 20 балканских и 6 илирских ендема и субендема и очувања посебне природне вредности коју чине Јелашничка река са богатом и разноврсном морфолошком орнаментиком (члан 2 Уредбе о заштити СРП "Јелашничка клисура").

Специјални резерват природе "ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА" је на подручју града Ниша, Општине Нишка бања, катастарских општина Чукљеник и Јелашница.

У оквиру дефинисаних граница, површина специјалног резервата природе износи 115,72,72 ha, од чега је 20,49,59 ha у приватној својини, 57,27,84 ha у државној својини и 37,59,25 ha у друштвеној својини.

Уредбом Владе Републике Србије о проглашењу заштите за ЈЕЛАШНИЧКУ КЛИСУРУ утврђено је да функцију стараоца извршава ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА ГАЗДОВАЊЕ ШУМАМА " СРБИЈАШУМЕ "

У својству стараоца Ј.П. " СРБИЈАШУМЕ " има обавезу да:

- обележи заштићено природно добро у складу са Правилником о обележавању ЗПД,
- донесе средњорочни програм заштите и развоја са роком важности од 5 година на који сагласност даје надлежно Министарство за послове заштите природе и животне средине (уз претходно прибављена мишљења Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде , Министарства урбанизма и грађевине, Министарства просвете, Министарства културе и Завода за заштиту природе Србије),

- донесе годишњи програм заштите и развоја ЗПД, који садржи послове који се реализују у текућој години,
- редовно извештава надлежно Министарство за заштиту природе и животне средине о извршењу годишњих програма заштите и развоја ЗПД,
- донесе акт, односно Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби, као и Правилник о висини и начину обрачуна накнада за коришћење природних вредности и услуга заштићеног природног добра, на које сагласност даје надлежно Министарство за заштиту природе и животне средине,
- усклади претходно донете основе газдовања шумама, ловне основе, планове и програме са утврђеним режимима заштите на ЗПД,
- уради и учествује у изради пројеката и планова, односно програма који су планирани Средњорочним програмом заштите и развоја ЗПД,
- обезбеди доследно поштовање прописаних режима заштите од свих корисника ЗПД,
- успостави сарадњу на локалном нивоу (локално становништво, корисници ЗПД, локална самоуправа), на националном нивоу и др.,
- уређује, промовише и презентује ЗПД.

ЦИЉЕВИ И КОНЦЕПЦИЈА ЗАШТИТЕ И РАЗВОЈА СРП " ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА "

Програм заштите и развоја СРП " ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА " карактерише *принцип активне заштите*, односно *концепт интегрално-развојне заштите* на коме се заснива " *одрживи развој* " .

Приоритетни програмски циљеви су:

- Очување комплекса *ЈЕЛАШНИЧКЕ КЛИСУРЕ*.
- Заштита и очување станишта природних реткости.
- Усклађивање дозвољених видова коришћења природних ресурса са потребама заштите и очувања.
- Успостављање и развој едукативних и туристичко рекреативних активности.
- Сарадња са релевантним институцијама на свим нивоима.
- Одговарајућа презентација заштићеног природног добра.

ПРОГРАМ МЕРА И АКТИВНОСТИ НА СПРОВОЂЕЊУ ЗАШТИТЕ И РАЗВОЈА СРП " ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА "

ОРГАНИЗОВАЊЕ И ОПРЕМАЊЕ

Акцент ће се и у овом средњорочном периоду дати на успостављању и побољшању организационе, кадровске и техничке опремљености за извршавање посебних задатака у области заштите природе, њене презентације и истраживачког рада.

На самом заштићеном природном добру у оквиру Ш.У. Ниш-Бела Паланка организована је служба за старање и спровођење заштите природе и развоја, праћење стања природног добра , прикупљању података и спровођење других активности.

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ

Обележавање *Специјалног резервата природе " ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА "* извршено је у складу са Правилником о начину обележавања заштићених природних добара („Службени гласник Републике Србије“ број 30/92, 24/94,17/96).

Планирано је обнављање граница површине од 23 ha, обнављање једне информативне табле на улазу у клисуру и постављање туристичких путоказа.

УСКЛАЂИВАЊЕ ПЛАНОВА И ОСНОВА

Одредбом члана 11. Уредбе о заштити *СРП " ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА "* , утврђена је обавеза усаглашавања шумских, ловних, риболовних, водопривредних и др. основа и програма који обухватају заштићено подручје.

У функцији управљања *СРП " ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА "* спроведене су законске обавезе израде, доношења и усаглашавања планова и основа.

ИЗРАДА ПРОГРАМА И ПРОЈЕКТА

Годишњи програм заштите и развоја за спровођење средњорочних задатака и активности заштите и развоја *СРП „ ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА“*, ради се сваке године, на бази Средњорочног програма и представља план његове реализације за дату годину.

ОДНОС СА ДРУГИМ КОРИСНИЦИМА ПРОСТОРА- САРАДЊА

У циљу унапређења заштићеног подручја планира се сарадња са свим заинтересованим и надлежним субјектима:

- сарадња са надлежним министарствима
- програмска сарадња са другим стараоцима резервата у Србији
- програмска сарадња са стручним установама (Завод за заштиту природе Србије, Завод за урбанизам, Институту, Факултети и др.)
- програмска сарадња са планинарима, извиђачима, еколошким покретима, младим истраживачима и др.
- сарадња са М.З. и општином
- сарадња са ЈКП

ЗАШТИТА И КОРИШЋЕЊЕ ПОСЕБНИХ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ

ОПШТЕ МЕРЕ- МЕРЕ ИЗ ПРОПИСАНОГ РЕЖИМА ЗАШТИТЕ

На простору *Специјалног резервата природе " ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА "* у циљу очувања станишта природних реткости и посебних природних вредности, уз одређене видове коришћења спроводи се режим заштите II степена на целој површини од 115,73 ha.

Прописаним режимом, одређено и контролисано коришћење и презентација природних вредности, спроводиће се кроз дозвољене и забрањене активности.

ДОЗВОЉЕНЕ АКТИВНОСТИ:

- Пошумљавање
- Побољшање квалитета шумских заједница
- Уређење пешачких приступа у залеђу клисуре уз обавезно очување заштићених врста

ЗАБРАЊЕНЕ АКТИВНОСТИ:

- грађење објеката, осим за потребе презентације, уређење видиковца и истраживачки рад
- извођење радова којима се мењају морфолошке карактеристике рељефа
- сакупљање и коришћење заштићених биљних и животињских врста
- загађивање вода
- отварање депонија за комунални и индустријски отпад и бацање отпада
- лов

РАЗВОЈ ОСНОВНИХ ФУНКЦИЈА СРП " ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА "

Средњорочни програм заштите и развоја СРП "ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА " конципиран је тако да се њиме , имеђу осталог, пројектује развој основних функција као што су:

- научно- истраживачка,
- васпитно-образовна,
- културна,
- информативно-пропагандна,
- промотивна

Оне треба да допринесу бољем познавању Резервата, његовом истраживању, јавном представљању и сл. Успостављање и развој ових функција, пре свега, треба да обезбеди ефикаснију заштиту Резервата и одговарајуће коришћење подручја.

УРЕЂИВАЊЕ СПЕЦИЈАЛНОГ РЕЗЕРВАТА ПРИРОДЕ „ ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА "

Уређивање Специјалног резервата природе " ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА " вршиће се у складу са решењима Уредбе о заштити , просторно планске и урбанистичке документације. Потребно је разрадити просторна и урбанистичка питања и ускладити их са режимом заштите и другим функцијама подручја.

У склопу реализације претходних програма спроведене су активности на уређивању овог простора. Даље уређивање наставиће се обележавањем и уређивањем пешачких стаза, постављањем и обнављањем путоказа и евентуалном изградњом видиковаца, као и акцијама

чишћења клисуре. Локалитет поткапина ће се посебно третирати одржавањем постојеће инфраструктуре.

ФИНАНСИРАЊЕ ПРОГРАМА ЗАШТИТЕ И РАЗВОЈА СПЕЦИЈАЛНОГ РЕЗЕРВАТА ПРИРОДЕ " ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА "

Према Закону о заштити животне средине средства за заштиту и развој заштићених природних добара обезбеђују се :

1. из буџета,
2. из прихода управљача –стараоца,
3. од накнада за коришћење заштићеног природног добра,
4. из других извора у складу са законом.

Истим законом утврђено је да за коришћење заштићеног природног добра, предузећа, друга правна лица и грађани- корисници плаћају НАКНАДУ предузећу, односно организацији која управља заштићеним природним добром.

Средства која се остварују из накнаде користе се за заштиту и развој заштићеног природног добра.

НАКНАДА се плаћа за :

- коришћење природних богатстава,
- коришћење заштићеног природног добра за делатност туризма, угоститељства, трговине, снимање филмова,
- коришћење посебно уређених или погодних терена за одређене намене (паркирање, рекреацију, спорт, постављање реклама и др.)
- коришћење имена и знака резервата,
- коришћење услуга предузећа које управља заштићеним природним добром.

ФИНАНСИРАЊЕ ПРОГРАМА ЗАШТИТЕ И РАЗВОЈА СРП „ЈЕЛАШНИЧКА КЛИСУРА“ ЗА ПЕРИОД 2006-2010. ГОД.

ПРОГРАМСКА ЦЕЛИНА		УКУПНО	УКУПНО	ПЛАНСКИ РАСПОРЕД ПОТРЕБНИХ				
		ПОТРЕБНА СРЕДСТВА	ПОТРЕБНА СРЕДСТВА	СРЕДСТАВА ПО ГОДИНАМА (У дин)				
		У EUR	У дин.	2006	2007	2008	2009	2010
I	Управљање подручјем	3056	265872	4535	173784	29185	29184	29184
1.1	Организовање и опремање							
	опремање чуварске службе	165	14355		14355			
	обука чуварске службе	568	49416		49416			
	брошуре за чуварску службу	10	870		870			

1.2	Обележавање и одржавање граница	63	5481	3910	393	393	392	393
1.3	Израда планова, програма, правилника							
	правилник	1000	87000		87000			
	годишњи планови, програми и извештаји	1250	108750	625	21750	28792	28792	28791
II	Заштита и коришћење природних вредности	20260	1762620	82967	444374	411754	388116	435409
2.1	Опште мере заштите							
	чување, надзор, праћење стања	8475	737325	36150	175293	175294	175294	175294
	рад на изради планске документације	11785	1025295	46817	269081	236460	212822	260115
III	Природни ресурси, коришћење, мере заштите	200	17400			17400		
3.1	Шуме и шумске културе	200	17400			17400		
3.2	Остало-земљиште, водни ресурс							
IV	Развој основних функција	3940	342780	42500	88120	70720	70720	70720
4.1	Научно-истраживачка активност (10%)	500	43500		10875	10875	10875	10875
4.2	Васпитно-образовне активности (едукације, литература, информативно-образовне кампање) (10 %)	200	17400		17400			
4.3	Информативно-пропаг.активности (штампање пропагандног материјала,информативних брошура, филм, информисање кроз јавна гласила, формирање водичке службе)	3240	281880	42500	59845	59845	59845	59845
V	Уређење предела и обележавање	3500	304500	191800	78890	11270	11270	11270
5.1	Земљани радови, израда и постављање елемената од дрвета и њихово одржавање, чишћење	3500	304500	191800	78890	11270	11270	11270
	УКУПНО I+II+III+IV+V	30956	2693172	321802	785168	540329	499290	546583